

ДАНИЛЮК
Марія Миколаївна
malculum@ukr.net

УДК 330.567.2

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДОМОГОСПОДАРСТВ В УМОВАХ
ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

к. е. н., викладач, Івано-
Франківський навчально-науковий
інститут менеджменту
Тернопільського національного
економічного університету

FINANCIAL SECURITY OF HOUSEHOLDS IN CONDITIONS OF
FINANCIAL INSTABILITY

DANYLIUK Mariia Mykolayivna – PhD in Economics, lecturer, Ivano-Frankivsk Educational and Scientific Institute of Management of Ternopil National Economic University

Стаття присвячена проблемі забезпечення фінансової безпеки домогосподарств, яка отримала останнім часом надзвичайну актуальність, що пов'язано з глобалізацією економіки і інтеграційними процесами, які сприяють зміні добробуту домогосподарств. Доведено, що провідне місце в забезпеченні економічної безпеки домогосподарств належить її фінансовій складовій. Виокремлено специфічні особливості фінансової безпеки домогосподарств. Проведено класифікацію загроз фінансовій безпеці домогосподарств та окреслено шляхи їх мінімізації.

* * *

Статья посвящена проблеме обеспечения финансовой безопасности домохозяйств, которая получила в последнее время чрезвычайную актуальность, что связано с глобализацией экономики и интеграционными процессами, которые способствуют изменению благосостояния домохозяйств. Доказано, что ведущее место в обеспечении экономической безопасности домохозяйств принадлежит ее финансовой составляющей. Проведена классификация угроз финансовой безопасности домохозяйств и намечены пути их минимизации.

* * *

Introduction. Sustainable and dynamic development of the national economy, its efficiency and competitiveness in the domestic and world markets are closely linked to the financial security of households. The relevance of the subject is determined by the fact that the private households play an important role in the state economic system and they are the element of the financial system.

Purpose. The purpose of the work is to reveal the essence of financial security of households, to identify the factors influencing it and to substantiate directions for improving the system of ensuring financial security of households in conditions of financial instability.

Results. One of the important subjects of the economic system is households, because it participates in labor, economic activities, and also provides redistribution and optimization of savings, supplies the economy with resources and social interaction. The financial security of households is a combination of socio-economic and legal relationships that provide such a state of finance for households, in which they are resistant to external threats and risks, independent in the efficient formation and in the efficient use of financial resources for the realization of their functions.

Conclusion. Households are active and important players in the financial market. A sign of the true success of all economic and political reforms is tangible positive changes at the level of an individual citizen, at the level of a separate household. The best indicator of the economic development of any state is a situation where high quality of life of the population is ensured and conditions are created for realization of its spiritual and intellectual potential. Ensuring financial security of households is one of the priority directions of state policy in the social sphere.

Ключові слова: домогосподарство, безпека, фінанси домогосподарств, фінансова безпека домогосподарства

Ключевые слова: домохозяйство, безопасность, финансы домохозяйств, финансовая безопасность домохозяйства

Keywords: household, security, household finances, household financial security

ВСТУП

В умовах фінансової нестабільності домашні господарства є найбільш чутливою ланкою економічної системи, оскільки вони беруть участь як у процесах виробництва продукції, виступаючи власниками ресурсів, так і її споживання, будучи кінцевими покупцями. Забезпечення фінансової безпеки домогосподарств має велике значення, оскільки обумовлює формування безпеки економічної системи в цілому та передбачає збереження і зміцнення цілісності та стійкості розвитку суспільства, активізацію діяльності всіх суб'єктів економіки.

МЕТА РОБОТИ розкрити сутність фінансової безпеки домашніх господарств, виявити фактори, що

впливають на неї і обґрунтувати напрями удосконалення системи забезпечення фінансової безпеки домогосподарств в умовах фінансової нестабільності.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною стали нормативно-правові акти та наукові публікації провідних вітчизняних вчених. Під час проведення дослідження застосовано методи аналізу, порівняння, узагальнення, системного підходу, абстрагування та групування.

РЕЗУЛЬТАТИ

Фінансова безпека виступає базовим компонентом економічної безпеки, та визначається як здатність економічного суб'єкта забезпечувати фінансову рівновагу, високу ефективність і стале економічне зрос-

тання в умовах трансформації внутрішнього та зовнішнього середовища за наявності фінансових ризиків. Фінансова безпека є універсальним поняттям, яке опосередковує захищеність суб'єктів фінансових відносин на різних рівнях, включаючи державу, юридичні та фізичні особи, оскільки вона проявляється через захист їхньої діяльності від негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, а також характеризується здатністю оперативно нейтралізовувати різні загрози та ризики або пристосовуватися до існуючих умов, що негативно не позначиться на результатах їхньої діяльності [1, с. 15].

Структурним компонентом фінансової безпеки є фінансова безпека домогосподарств. Проблеми пов'язані із її забезпеченням на сьогодні є актуальними, оскільки сучасний період характеризується нестабільністю розвитку вітчизняної економіки в цілому, і фінансового ринку зокрема. За таких умов фізичні особи стикаються з потребою пошуку новітніх інструментів та підходів до забезпечення власної фінансової безпеки.

Особисту фінансову безпеку громадян забезпечує такий стан міжнародної, національної і регіональної економічних систем, за якого вони здатні протидіяти всім фінансовим загрозам. Фінансову безпеку на будь-якому з її рівнів слід розглядати як систему відносин суспільства і держави та, відповідно, основним підходом до вивчення проблем фінансової безпеки повинен бути системний підхід який дозволяє виявити діалектичну єдність процесів забезпечення фінансової безпеки на національному та регіональному рівнях. Така єдність процесів не дозволяє розглядати один рівень безпеки, що не враховуючи інші.

Фінансова безпека характеризує стан життєдіяльності громадянина, при якому забезпечується правовий і економічний захист його інтересів, дотримуються конституційні права, забезпечується якісний і гідний рівень життя незалежно від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз. При цьому функцією держави є забезпечення соціальних гарантій та соціальних стандартів, зокрема мінімального розміру заощаджень, заробітної плати і пенсії на такому рівні, щоб працюючому громадянину було вдосталь фінансових ресурсів на необхідні потреби та утримання власної сім'ї [2, с. 67].

Фінансова безпека домогосподарств на відміну від фінансової безпеки інших учасників має свої специфічні особливості:

- особисті фінанси найменш регулюються державою та взаємозв'язані з іншими ланками фінансової системи.
- особисті фінанси мають характерні особливості, зокрема джерела формування та використання фінансових ресурсів, до яких необхідно віднести розвиток потенціалу особистості та забезпечення і підтримку інших аспектів людської діяльності;
- ризики особистих фінансів обумовлені ризиком інших учасників фінансового ринку та мають макроекономічне походження і насамперед пов'язані зі змінами на фінансовому ринку.

Ключовою умовою забезпечення особистої фінансової безпеки громадян є досягнення балансу між доходами та витратами, що реалізується шляхом: забезпечення повної зайнятості працездатних осіб, використання всіх трудових ресурсів; ощадливого викорис-

тання фінансових ресурсів; формування заощаджень; високого рівня фінансової грамотності.

Сучасний етап розвитку економіки характеризується розширенням спектру фінансових послуг і появою нових фінансових інструментів. За таких умов забезпечення фінансової безпеки громадян стає важливим фактором економічного розвитку населення. Крім того, в період фінансової нестабільності і непередбачуваності розвитку фінансових ринків актуалізується проблематика отримання населенням доступу до достовірної та надійної інформації про фінансові послуги.

З позицій особистої фінансової безпеки громадянина дуже важливо правильно оцінювати і прогнозувати вплив всіх очікуваних загроз. Загроза фінансовій безпеці особистості – це сукупність умов і факторів, що створюють небезпеку для її життєво важливих інтересів. Класифікувати загрози фінансової безпеки домогосподарств можна наступним чином [3, с. 166].

– внутрішні загрози – це власні негативні дії особистості (неефективне фінансове планування власного бюджету та управління видатками, індивідуально-психологічні особливості особистості, що впливають на адекватність прийняття нею фінансових рішень та можуть бути джерелом небезпеки). У кожної людини різна ступінь сприйняття різних впливів, різні можливості аналізу і оцінки фінансової інформації.

– зовнішні загрози – негативні впливи ззовні (негативні макроекономічні тенденції, непродумані реформи, порушення прав споживачів, заборгованість із виплати заробітної плати і пенсії, зростання інфляції і знецінення заощаджень, зміни валютного курсу, високий рівень безробіття, зниження реальних доходів населення, низький рівень соціальних стандартів, диференціація доходів і майнове розшарування суспільства, різні види фінансового шахрайства).

Критеріями фінансової безпеки громадян є наступні: задоволення особистою якістю життя і впевненість у своєму майбутньому; стійкість особистості до інформаційних, економічних, політичних, соціальних впливів; захист базових цінностей та інтересів [4, с. 132]. З огляду на характерні особливості процесу забезпечення фінансової безпеки домогосподарств, доцільно розглядати його в єдності з безпекою підприємств, регіонів і держави. Це можна пояснити насамперед тим, що в умовах будь-яких деструктивних соціальних, політичних, екологічних, етнічних і технологічних подій втрат зазнає саме громадянин, який практично завжди причетний до всіх загроз і ризиків економічній безпеці держави.

Задля забезпечення особистої фінансової безпеки держава в особі законодавчих і виконавчих органів повинна реалізувати напрями стратегічного розвитку, розробляти основи соціальної та економічної політики і, як наслідок, конкретизувати заходи і механізми впливу на інші суб'єкти, що беруть безпосередню участь в забезпеченні фінансової безпеки домогосподарств.

Організація діяльності органів державної влади та державного управління повинна бути скерована на створення національної стратегії, що віддзеркалює суспільний лад і формування економічної системи країни відповідно до основної мети: досягнення розвитку і

добробуту нації. Іншими словами, створення системи фінансової безпеки домогосподарств передбачає наявність дієвої соціально-економічної політики держави.

Політика держави, націлена на забезпечення фінансової безпеки громадян, охоплює кілька напрямів, серед яких варто виділити: інституційну, інвестиційну, цінову, фінансово-кредитну, зовнішньоекономічну, соціальну, а також політику в галузі зайнятості. Розглядаючи основні складові державної політики забезпечення фінансової безпеки громадян необхідно окремо звернути увагу на вектори інституційної політики, що включає в себе систему державних заходів стосовно формування нових чи трансформацію вже існуючих інститутів.

Особливе місце займає діяльність у межах проведення інвестиційної політики як компоненти економічної політики держави. Серед основних завдань у рамках здійснення інвестиційної політики варто виокремити сукупність заходів, що визначають обсяг, структуру і напрямки капітальних вкладень в економіку та різні її сфери і галузі, зростання основних фондів та їх вдосконалення на основі новітніх наукових і технологічних досягнень.

ВИСНОВКИ

Сучасні економічні реалії ставлять перед національними економіками численні виклики та загрози, одним з найсуттєвіших з яких є забезпечення функціонування фінансової системи країни. Фінансова безпека домогосподарств, являючись базисом національної безпеки, потребує постійного моніторингу її стану, тому державна стратегія стосовно її забезпечення набуває особливого значення у період фінансової нестабільності та проведення економічних реформ, оскільки у цей час відбуваються серйозні перетворення у господарському житті держави. А поліпшення рівня фінансової безпеки домогосподарств можливі за умов

створення і реалізації відповідних фінансово-економічних, нормативно-правових і методологічних засад державної політики.

Список використаних джерел

1. Єлісєєва О.К. Статистичне моделювання фінансової безпеки України. Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. 2018. № 1-2. С. 10-18.
2. Полторак А.С., Зайко А.О. Методологічні засади систематизації фінансової безпеки держави. Агросвіт. 2018. № 21. С. 65-71.
3. Крамаренко К.М., Бойчук М.П. Теоретичні аспекти національної економічної безпеки. Економіка і суспільство. 2017. № 8. С. 165-168.
4. Зварич М. С. Теоретичні підходи до визначення сутності фінансової безпеки домогосподарств. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Випуск 15. Частина 1. С. 130-133.
5. Тарасюк М. В. Роль та особливості функціонування фінансів домогосподарств у ринковій економіці. Інноваційна економіка. 2013. № 9. С. 11-16.

References

1. Yeliseieva O.K. Statistical modeling of financial security of Ukraine. Scientific Journal of the National Academy of Statistics, Accounting and Audit. 2018. №. 1-2. pp. 10-18. (in Ukrainian).
2. Poltorak A.S., Zaiko A.O. Methodological principles of systematization of financial security of the state. Ahrosvit. 2018. № 21. pp. 65-71. (in Ukrainian).
3. Kramarenko K.M., Boichuk M. P. Theoretical Aspects of National Economic Security. Economics and Society. 2017. № 8. pp. 165-168. (in Ukrainian).
4. Zvarych M.S. Theoretical approaches to the definition of the essence of financial safety of households. Scientific Herald of Kherson State University. 2015. Issue 15. Part 1. pp. 130-133. (in Ukrainian).
5. Tarasiuk M.V. The role and peculiarities of the functioning of household finances in a market economy. Innovative economy. 2013. № 9. pp. 11-16. (in Ukrainian).